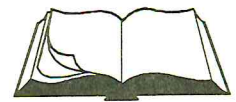

מִי יֵרֵם הָיִים

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ה')

גליון 294

חידודי שמעתיא (ח) – "זבלכתך בדרך"

אב תשע"ו

התלכות נפרצו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהמ"צ צא"י "דברי שיר" ב"ב

שאלות וחידודים לימי הנופש, שאפשר לקיים בהם
"דברת במ... ובלכתך בדרך..."

קריאת התורה

- א. מתי מותר לקרוא אב ובנו או שני אחים בזה אחר זה, אחד לעליה של שביעי, והשני למפטיר, ומתי אסור בזא"ז?
- ב. מתי יש חיוב קריאת התורה בלילה (מה שיש קוראים בליל שמחת תורה, הוא רק מנהג בעלמא ולא חיוב)?
- ג. מתי אפשר לכתחילה לקרוא שלושה כהנים בזה אחר זה (אע"פ שיש עוד הרבה ישראלים בבית הכנסת)?
- ד. מתי יש הפסק כמעט שלוש שבועות בין קריאת פרשה לקריאת הפרשה הבאה?

ספר תורה

- א. איך יתכן ספר תורה שנכתב לשמו בכשרות, בלי שום פסול, ובכל זאת אסור לקרוא בו?
- ב. איזו מילה בספר תורה אפילו אם עשה מרחק באמצע התיבה, ונראית כשתי תיבות, אם זה באותה שורה – כשר, אבל אם נכתבה בשתי שורות – פסול?
- ג. באיזה אופן אם קרבו וכתבו ב' מילים ביחד, ונראית כמילה אחת ספר התורה כשר?

ברית מילה

- א. מתי עדיף שאדם אחר ימול את הבן ולא אביו (אפילו אם הוא מוהל מומחה)?
- ב. איך יתכן שאם לא יעשה ברית מילה ביום השמיני, לא יוכל למולו כל ימי חייו?

מצוות

- א. איזו מצוה מן התורה היא מצות עשה שהזמן גרמא, ונשים פטורות, ומדרבנן היא מצות עשה שאין הזמן גרמא, ולכן נשים חייבות בה?
- ב. עבד כנעני חייב במצוות כאשה, איזה מצוות עבד כנעני חייב ואשה פטורה?
- ג. מיהו זה (אדם מבוגר) שחייב רק במצוות מן התורה, ואילו מצוות דרבנן לא חייב כלל?
- ד. איזו מצוה מיוחדת יש לרוצח בשוגג, ואין לשאר חייבי מיתות או שאר בני אדם?
- ה. מתי יש חיוב נטילת ידים מדאורייתא, ולא רק מדרבנן?

תנ"ך

- א. איפה יש בתורה פרח שאינו צומח?
- ב. איזו מילה בתורה בגימטריה היא 1500, וכל אות שבה שווה לפחות מאתיים (200) (ואולי היא המילה בעלת הגימטריה הגבוהה בתורה)?
- ג. מי בתורה היה שר הצבא הראשון?
- ד. היכן יש בתורה יהודי וגוי שנקראו באותו שם?
- ה. כמה פעמים משה רבינו עלה על הר סיני?
- ו. איזו מילה בתורה, פעם היא שם של עוף ופעם שם של חפץ?
- ז. איפה יש בתורה מישור ששלח משהו מסוים, ולאחר ששלחו עדיין נשאר בידו?
- ח. היכן יש בתורה מישור שבע ולא מאוכל?
- ט. איפה יש בתורה משל מדין אחד לדין שני?
- י. איפה יש בתורה גלידה שאכלה אדם (במקום שאדם יאכל את הגלידה)?

- יא. איזו מילה מופיעה פעם אחת במגילת אסתר, ופעם אחת בתורה בספר ויקרא?
- יב. איזה פסוק בתהילים המילה הראשונה היא בת 2 אותיות, מילה שניה בת 3 אותיות, המילה השלישית בת 4 אותיות, הרביעית בת 5 אותיות, החמישית בת 6 אותיות, והשישית בת 7 אותיות?

ענינים שונים

- א. איך יכול להיות בן אדם שיש לו כובע של שבת (ללא שעטנז), ואומרים לו שאסור לו ללבוש?
- ב. מתי צריך למדוד אפילו כשיודעים את התשובה?
- ג. מתי מותר ללמוד מתוך ספר רק גמרא ולא רש"י ותוספות?
- ד. איך יכול להיות סיר (קדירה) שלראובן מותר לבשל בו, אבל שמעון אסור לבשל בו עד שיגעילו?

תשובות

קריאת התורה

- א. אם קוראים בספר תורה אחד כמו בשבת רגילה, אסור אע"פ שיש קדיש ביניהם, אבל אם יש ב' ספרי תורה, כיון שיש גם קדיש ביניהם וגם ב' ספרים מותר ("מ"א או"ח סי' קמ"א סי"ו, ומשנ"ב סי"ק כ').
- ב. כתוב במשנה (סוטה מ"א). מוצאי יו"ט ראשון של סוכות בשנה השמינית, היה המלך קורא בתורה, ובפסחות המשנה משמע שהיה זה בלילה (כן משמע בתוספות שם, ועי' רש"י שהעיר בזה ודלא כפיהמ"ש להרמב"ם שם דמשמע שהיה ביום).
- ג. בשמחת תורה, כשמוציאים ג' ספרי תורה, יכולים להיות שלושה כהנים: האחד – חתן תורה, השני – חתן בראשית, והשלישי – מפטיר, כיון שכל אחד קורא בספר אחר (משנ"ב סי' קל"ה סי"ק ל"ו).
- ד. א. כשיום הכיפורים חל בשבת, בשבת שובה קוראים פרשת האזינו, שבת אח"כ היא שבת יוה"כ, ושבת אח"כ היא שבת חוה"מ סוכות, ורק אח"כ בשמחת תורה (שחל ביום חמישי) קוראים את פרשת "וזאת הברכה".
- ב. בחול, כשחל יום ראשון של פסח בשבת, גם יום שמיני חל בשבת וקוראים פרשת צו בשבת הגדול (ובשנה מעוברת פרשת מצורע), ורק אחרי שלושה שבועות קוראים פרשת שמני (או אחרי מות).

ספר תורה

- א. ספר תורה שנכתב לצורך המלך (הוא חייב ב' ספרי תורה) אסור לשום אדם להשתמש בו (תוספתא סנהדרין פ"ב ה"ד).
- ב. המילים "כדלעומר", "פדהצור", אליצור", אם הרחיקו אותם בשורה אחת כשר, אבל אם כתב בשתי שורות פסול (משנ"ב סי' קמ"ג סי"ק כ"ד, וכמבואר בגמרא, חולין ס"ה).
- ג. אם בסוף התיבה הראשונה יש מ"ס סתומה או אחת משאר אותיות שדין להיות בסוף התיבה (מנצפ"ד), אפשר שזה היכר שהן שתי תיבות, ועכ"פ אין צריך להוציא אחר ("שערי אפרים") שער ה' סעיף י"ז).

ברית מילה

- א. אם המילה בשבת, י"א שעדיף לאחד למול דמילה היא פסיק רישא

בית הוראה ע"י ביהמ"צ "דברי שיר", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א'–ה') :

אחה"צ, בין השעות 13:45 – 14:15. טל': 03-6194741

לגבי האבא שהוא מכוון לתקן את בנו, אבל לגבי האחר לא נקרא תיקון ושירי (וי"ד סי' רס"ו). אמנם להלכה לא קייל הכי.
ב. אם יש צרעת במקום המילה עדיף למול עיני אחר משום שהאב מכוון גם לקציצת הבהרת (גמרא שבת קל"ג).
ב. מי שנמצא במדבר ולא יודע מתי שבת, שכל השבוע אסור לעשות מלאכה רק מה שהוא פיקוח נפש, ולכן ביום השמיני הוא דוחה שבת, אבל מילה שלא בזמנו אינו דוחה שבת, וכל יום הוא ספק שבת ואסור למולו (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

מצוות

א. זכירת יציאת מצרים, וי"א שנשים פטורות משום שמן התורה חייבים רק ביום ולא בלילה, והוא מצוה שהזמן גרמא, ויש סוברים שמדברין חייבו גם בלילה, וממילא אין זה זמן גרמא, ונשים חייבות בהם (משנ"ב סי' ע"י ס"ק ב', וישיבוע יעקב"ש).
ב. בליל הסדר, אשה פטורה מלהסב, כיון שאין דרך האשה להסב, אבל עבד כנעני, שהוא איש, לכאורה חייב להסב כשאינו לפני רבו.
ב. מילה (ועי' "מנחת חינוך" מצוה ב' אם הוא מצוה על האדון או על העבד).

ג. "לא תשחית את פאת זקנד" (רמב"ם פ"ב מע"ז ה"ב).

ג. גר שנתגייר וטבל, והיתה חציצה דרבנן על גופו כגון מיעוט המקפיד, מן התורה הטבילה כשרה וחייב בכל המצוות, אבל מדברין עדיין הוא גוי ולא חייב באף מצוה, ולכן חייב במצוות דאורייתא ולא במצוות דרבנן.
ד. מצות עשה להישאר בעיר מקלט ("ספר החינוך" מצ' ת"י).
ה. בעגלה ערופה: "וכל זקני העיר ההיא הקרובים אל החלל ירחצו את ידיהם על העגלה הערופה בנחל וענו ואמרו לדינו לא שפכו..." (פי' שופטים כ"א, ח').

תנ"ך

א. במנורה שבמשכן שעשו פרחים מזהב (פי' תרומה כ"ה, ל"א).
ב. פי' קורח (ט"ז, י"ג): "כי תשתרר עליו".
ג. "ופיכל שר צבא" (ויקרא כ"א, ל"ב).
ד. "רעואלי" (בראשית ל"ו י', במדבר ב' י"ד, במדבר י' כ"ט). "בלע" (בראשית ל"ו י"א, שם מ"ו כ"א). "חור" (שמות ל"א ב', במדבר ל"א ח'), "זרח" (בראשית ל"ו י"ד, במדבר ט"ז א'). "קורח" (בראשית ל"ו י"ז, שם ל"ח ל'). "ישאלי" (בראשית ל"ו י"ח, שם מ"ו י'). "חנן" (בראשית ל"ו י"ז, שם כ"ה ד', שם מ"ו ט'). "חור" (בראשית ל"ו כ"ב, במדבר י"ג ח'), "אלון" (בראשית כ"ו י"ד, שם מ"ו י"ד).
ה. שבע פעמים, לפני מתן תורה עלה ג' פעמים, עי' רש"י פ' יתרו (י"ט ג'), יום שני עלה וירד, וכן ביום השלישי עלה וירד (עי' רש"י פסוק ח'). וכן ביום רביעי עלה וירד (עי' רש"י פסוק ט'), וב"שפתי חכמים" שם). וכן ביום מתן תורה ולאחר מתן תורה עלה ג' פעמים כל פעם למשך ארבעים יום.
ו. בפי' וישב (מ"א י"א) כתוב: "ואשחט אותם אל כוס פרעה", ובפי' ראה (י"ד ט"ז): "את חכמי הארץ ואת הנישף ואת התנשמת".
ז. "וישלח ידו ויקחה" (פרי נח), וכן "וישלח אברהם את ידו ליקח את המאכלת לשחוט את בנו" (פי' וירא כ"ב, י'), וכן "וישלחו האנשים את ידם", ועוד (כל אלו שלחו את ידיהם אבל הידים נשארו אצלם).
ח. "ויגוע וימת אברהם בשיבה טובה, זקן ושבוע ויאסף אל עמיו" (פי' חיי שרה כ"ה ח'), וכן ביצחק (שם ל"ה כ"ט), וכן נפתלי שבע רצון (דברים ל"ג כ"ג).
ט. בפרי' כי תצא (כ"ב כ"ו) בענין נערה המאורסה: "ולנערה לא תעשה דבר אין לנערה חטא מות, כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש, כן הדבר הזה".
י. "היה ביום אכלני חורב וקרח בלילה" (פי' ויצא ל"א מ'), ומפרש התרגום "קרח" גלידה.
יא. כתוב במגילת אסתר (ב' ט"ו): "דוד מרדכי", וכן בפרשת שמעוני (י' ד'): "בני עוזיאל דוד אהרן".
יב. "על גבי חרשו חרשים הארכיו למענייתם" (תהילים קכ"ט, ג').

ענינים שונים

א. כתוב בתורה (פי' ראה ט"ו, ט"ז) לגבי עבד עברי "כי טוב לו עמך", והגמרא (קידושין ט"ו). דורשת, אם יש לו רק אחד צריך ליתנו לעבד עברי ולא לעצמו, ועי' **רמב"ם** דהיה אם יש לו בנד אחד, עי' שם, ולפי' אם יש לו רק כובע אחד של שבת חייב ליתנו לעבד עברי, והוא אסור ללבושו (הגר"ר שלום שבדרון זצ"ל).

ב. בעגלה ערופה (דברים כ"א, ב'): "ויצאו זקנד ושופטין ומדדו אל הערים... והיתה העיר הקרובה..." ויאתא בגמרא (סוטה מ"ה). שאפילו רואים את ההבדל בעליל, וברור איזו עיר קרובה יותר, בכל זאת יש מצוה לעסוק במדידה, עי' שם.

ג. למד בבית בשבת, ונהיה קצת חשוד, ובא גוי מעצמו והדליק בשבילו את האור, מותר לעשות רק מה שהיה יכול לעשות בלי האור, ולכן אם היה יכול לראות אז רק את האותיות הגדולות של הגמרא, ולא את האותיות הקטנות של רש"י, גם עכשיו עם האור מותר לו להמשיך ללמוד כמו מקודם רק גמרא בלי רש"י ותוספות, כדי לא ליהנות מהאור (שו"ע סי' רע"ו סעיף א').

ד. שמעון בישל בסיר בשבת במזיד, והסיר בלע מעשה שבת, לגבי המבשל אסור לעולם לאכול האוכל וגם הבליעות, ואסור להשתמש בו עד שיגעילו, אבל לאחרים מותר לבלש בסיר זה במוצאי"ק (משנ"ב סי' שייח"א ס"ק ד').
ה. בעבודות כשעשה את פרה האדומה (פרה, פרק ד', מ').

ו. נולד מאלעזר ואיתמר בני אהרן הכהן או מפנחס לפני שנעשו כהנים.

ז. כהן שקידש אלהים ואח"כ נתמנה לכהן גדול (ואפילו ידע שאביו גוסס), מכיון שכבר קידשה מותר עכשיו לישא אותה (משנה, יבמות ס"א).

ב. כהן גדול שנעשה פצוע דכא או מתירין (עי' מנ"ח מצ' רס"ו ס"ק ל"ה כמה שיטות בזה).

ח. כהנים הדיוטות ביום משיחתם אין נטמאים לקרובים, ולכן אלעזר ואיתמר לא נטמאו כדי להוציא את נדב ואביהוא ביום השמיני למילואים (וידעת זקנים"ם פרשת שמעוני בשם ה"בבזר שו"ר").

ט. אם נשא למשל עשרים נשים ואח"כ נתמנה למלך אינו חייב לגרשן

(וילקוטי הלכות" לבעל ה"חפץ חיים" זצ"ל, סנהדרין פ"ב כ"א. ולומד דין זה מאלמנה לכהן גדול).

י. גוי שהרג ישראל נגמר דינו לחיוב מיתה עי' עד אחד, ואח"כ התגייר, כיון שכבר התחייב מיתה בתורת גוי, נשאר עליו חיוב מיתה (גמרא סנהדרין ע"א, ב' **ברמ"ה** ובמאירי שם, ועי' **"מנחת חינוך"** מצוה כ"ו ס"ק כ' שמסתפק בזה, אולי אין מושג של גמר דין אצל עכו"ם, ועי' **"חלקת יואב"** מה"ס י"ד). וכ"ז דוקא אם נתחייב מיתה על דבר שגם בישראל יש עי' חיוב מיתה, אבל אם נתחייב מיתה בדבר שאין ישראל חייב בו כגון גזילה, נשתנה דינא נשתנה קטלא ופטור (גמ' שם).

יא. קנה עבד עברי בסוף ימי בית המקדש הראשון, ונרצע לאחר שש שנים, דדינו להיות עבד עד עד הויבל, ובסוף נחרב בית המקדש, ולא היה עוד פעם יובל, נשאר עבד עברי כל ימי חייו (רמב"ן גיטין ל"ו).

יב. עבד עברי כהן לא רוצעים אותו כדי לא לעשותו בעל מום (קידושין כ' א').

יג. א. כזית רימה (תולעת) שנולדה מבשר אדם מת, אפילו כשהוא חי מטמא באהל כמו אדם, הרי עבר בבת אמת בעשרת אלפים במשנה, אהלות פרק ב' משנה ב', וחכמים מטהרים, עי' שם).

ב. למ"ד בעי"ח נעשה גולל ודופק מטמא באהל (סוכה כ"ג).

יד. א. אם דיבר לשון הרע על עשרת אלפים אנשים, הרי עבר על עשרת אלפים לאוין של לשון הרע (ו"חפץ חיים" כלל ב' סעיף א').

ב. אם ראה עשרת אלפים חפצים אצל חברו והפציר בחברו שיתן לו את כל החפצים שיש שם, הרי עבר בבת אמת בעשרת אלפים לאוין של "לא תחמוד" (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

ג. מקלל עשרת אלפים איש.

טו. יש חיה "אדני השדה" שמחוברת לאדמה וניזונה מן האדמה (עי' כלאים פ"ח מ"ה, **"פנינים משלח הגר"א"** פי' וראו), ונחשב כגידולי קרקע, וצריך להפריש ממנה תרומ"מ ("ידן אמנה" פרק ב' הל' תרומות, "ציון ההלכה" אות כ"ב, ועי' **"פתשגן הכתב"** להגר"ח ס"ק סימן ט"ו).

טז. **תוספות** (פסחים ל"ה: ד"ה יוצאין) מסתפק שמה בליל הסדר, אפילו עשיר מותר לאכול מצה של דמאי כיון שהוא לחם עוני, אי"כ כולנו נחשבים כעניים.

יז. בן סורר ומורה חייב מיתה רק אם אכל עם חברים שכולם אנשים ריקים, שיש חשש שימשיך כן. אבל אם אחד מהם הוא איש הגון וצדיק, אין דין בן סורר ומורה (סנהדרין ע"א. עי' שם). ולכן אם פסקו מיתה על בן סורר ומורה, ואחר כך נודע שאחד מהמסובים היה איש צדיק מבטלים המיתה.

יח. עיר מקלט שיש בו רוב רוצחים אינו קולט, ולכן אם היה בדיוק מחצה על מחצה הראשון שהגיע לשם עדיין נקלט, אבל השני כבר לא נקלט כיון שנעשה רוב רוצחים עי' הראשון ("מנחת חינוך" מצוה ת"י ס"ק ט"ו).

יט. בנזף יש מצות כיסוי הדם, ואם אין לו עפר ברשותו שיוכל לכסות את הדם לאחר השיחטה, אסור לו מתחילה לשחוט, וכמבואר ב**שו"ע** (יו"ד סי' כ"ח סעיף כ"א).

כ. נולד בלי חשון או בא' כסלו כשחשון היה חסר, בשנה שחשון מלא יום ההולדת בלי חשון, ובשנה שחשון חסר, יום ההולדת הוא בא' כסלו (משנ"ב סי' נ"ה ס"ק מ"ה).

כא. א. אם הקים הנדר באותו יום, ולאחר כמה ימים שאל על הקמה, הוי כמו יום שמעו ויכול להפך באותו יום את הנדר (שיטת **הרמב"ם** מובא ב**שו"ע** יו"ד סי' רל"ד סעי' מ"ט, ודלא כשיטת הר"ן נדרים ס"ט).

ב. באותו יום ששמע את הנדר מיד הקים את הנדר וחזר מיד והפך, ולאחר כמה ימים שאל על ההקמה ונתבטלה ההקמה למפרע, ואז למפרע חלה ההפדה ביום שמעו, נמצא שבידו לאחר כמה ימים לעשות שתחול הפדה (הגה"ת **רע"א** שם, וזה מהני גם לדעת הר"ן, עי' שם).

ג. שמע את הנדר וחשב שזו אשתו והפך לה, ואח"כ נודע לו שזו בתו, צריך לחזור ולהפך, ועכשיו שנודע לו נחשב ליום שמיעתו (משנה נדרים פ"ו: **ורשב"א** ו**ריטב"א** שם).

כב. נערה שעשתה נדר של עינוי נפש לפני האירוסין, ואח"כ נתארסה, יכול הארוס להפך עם אביה, שארוס מיפר נדרים של קודם האירוסין, כיון שעושה כן ביחד עם אביה, אבל לאחר שהתחתן אותה ועכשיו מיפר נדרה לבד (דאין לאביה עוד רשות בה), אין הבעל מיפר נדרים של קודם האירוסין (גמרא, נדרים ס"א:).

כג. א. הנוסע בשבת לצורך פיקוח נפש עדיף לנסוע עי' גוי אם אפשר, כדי שיהיה פחות חילול שבת.

ב. אשה הנוסעת (לפיקוח נפש) מאוחר בלילה, עדיף לה לקחת נהג גוי ולא להכשיל נהג ישראל באיסור ייחוד, והקל הקל קודם (הגר"י **אלישיב** זצ"ל).

ג. אם נוסעים בעגלה הקשורה לשור ולחמור (לפיקוח נפש), והוי כלאים, עדיף שיהיה אותה גוי שאינה מוזהר על הנהגה בכלאים, דחקל הקל קודם (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

כד. א. כלי שנוגע במת, נעשה אבי אבות הטומאה (משום "חבר ה"ה כחללי", ופולגי **הרמב"ם** ו**ראב"ד** הלכות טומאות מת פ"ה ה"ג, אם דוקא בכלי מתכת או בכל מיני כלים ואפילו בגדים).

ב. אדם הנוגע במת נעשה אב הטומאה (רמב"ם טומאות מת פרק ה' הל' ב').

ג. כלי חרס ואוכלין ומשקין הנוגעים במת נעשים רק ראשון לטומאה (רמב"ם שם הל' ד', וכן שאר אבות הטומאה פרק י' הל' ח').

כה. כלי חרס טמא מטמא אוכל שנטמא באוויר, אבל לא מטמא כלי באוויר, ולכן אם יש לו כלי עם משקין בתוכו, כלי החרס לא יכול לטמא הכלי ורק יכול לטמא את המשקין שבתוכו, והמשקין מטמאים את הכלי, והר"ז אומר "מטמאין לא טמאוי ואתה טמאתני" (משנה כלים פרק ח' משנה ד', **הרמב"ם** הל' כלים פרק י"ג הל' ג', וכן במסכת פרה מפ"ח מ"ד עד מ"ז יש כמה דוגמאות בכה"ג).